

Ο κ. Αναστασάπουλος ο Αθηναῖος στὸ «Χρόνον» (13 τοῦ Μάη τοῦ 1910, σελ. 1, στήλη 8) μιλάει γιὰ τὴν προστυχιά τοῦ Διευθυντῆ τοῦ «Νουμά» μὲ τὴν κόλπου λόγια:

«Καὶ τώρα θὰ εἶμαι ὁ πρῶτος ἴσως ποῦ θὰ πῇ κατὶ, ποῦ δὲν ἐτόλμησε κανένας νὰ τὸ πῇ ὡς τώρα, ὅτι, ἂν ἔχῃ τὴν παλληκαριά τῆς πέννης, ὅπως τὴν φαντάζομαι ἐγώ, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τὸ θάρρος τῆς γνώμης, μείον τῆς προστυχίας ποῦ τὸ περιβάλλει, λόγῳ τοῦ διευθυντοῦ του πάντοτε, δυστυχῶς τὸ θάρρος αὐτοῦ τῆς γνώμης ἐν Ἑλλάδι μόνον ὁ «Νουμάς» ἔχει ἐν τῇ φιλολογίᾳ μας.

Μὰ στρεβλαὶ εἶναι αἱ γνώμαί του, μὰ ἀνάηροι, μὰ καὶ ἀντεθνικαὶ πολλὰκις, — ἄλλο τὸ ζήτημα. Μὰ ἤξιζεν ἄλλου... ἐργολάβου καὶ ἔχῃ τοῦ βουβάλου ἐκείνου, εἰς τὸν ὅποιον ὄχι πνεῦμα καὶ ὄχι φιλολογικὴ τιμὴ κ' εὐδότης, ἀλλ' οὔτε ἡ βλακεία κ' οὔτε ἡ κακοήθεια θὰ κατεδέχτο ποτὶ νὰ κατοικήσῃ, ἀφοῦ καὶ κάτω αὐτῶν ἀκόμη εἶναι μυριάδες μέτρων, μὰ ἄξιζε, λέγω, ἄλλου ἐργολάβου μὲ κύρος, μὲ παιδείαν, μ' εὐφυΐαν, μ' εὐγένειαν, μ' ἐλληνικότητα, — ἄλλο, καὶ ἐδῶ, τὸ ζήτημα».

Εἶναι ἔξοχο νὰ μεταχειρίζεται κανεὶς τόσο εὐγενικὰ γλώσσα γιὰ νὰ βροῖται τὸν ἄλλον γιὰ πρόστυχον. Μὰ ὁ κ. Αναστασάπουλος; ἔχει βρεῖ ἀπὸ κειρὸ ἕξ ἀπὸ καθὲ νόμον κ' ἔτσι εἶναι λεύτερος νὰ γράφει ὅ, τι θέλει ἀνεξέταστα.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΣΤΟ ΑΛΜΠΟΥΡΟ

ρομάντζο σφουγγαράδικο

ΒΗΚΕ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ ΔΥΟ ΔΡΑΧΜΗΣ

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

— ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν. Δύττα).

— Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (μὲ εἰκόνες τῆς Κας Σοφίας Λασκαρίδου).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χαρτὶ καὶ εἶναι καλλιτεχνικὰ δεμένο.

Πουλιέται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἑστίας» δρ. 3,50

Μιά μέρα ἦρθε μιὰ γύφτισσα γιὰ νὰ εἰπῇ τὸ κισμέτι κ' ἔφυγε κελὴν κακῶς, γιὰ τὴν εἶπε, ἅμα εἶδε τὸ κορίτσι: «ἄνθρωπο θὰ πανδρευτῇ σπῆτι σου».

Κ' ἡ ἀγωνία αὐτὴ γινότανε καθεμέρα καὶ μεγαλότερη κ' ἡ ἔννοια τοῦ σπῆτιοῦ ἔκανε τὴν παπαδιά νὰ λυσάξῃ. Τὸ βράδι ποῦ ἦρθε ὁ ξένος, καθόντων ὅλοι μέσα καὶ κάπου-κάπου ἔβριχνε ὁ παπᾶς καμιά κουδέντα. Τὸ τραπέζι εἴτανε στρωμένο ἀκόμα καὶ ψίχουλα καὶ κομμάτια ψωμὶ γέμιζαν τὰ σκευιδία τριγύρω. Ἡ γάτα ἔγλειφε ἕνα πιάτο ποῦ εἶχανε μείνει δύο φασόλια ἀκόμα καὶ τὸ λυχναρί πετούσε κάθε τόσο μικρὲς σπῆτες γιὰ τὴν σωνότανε τὸ λάδι. Ἡ παπαδιά ἔλεγε γιὰ τίς προτφορὲς ποῦ ψεύτιζαν καὶ ὁ κόσμος δὲν τίς καλοφκειάει ὅπως πρὶν καὶ βρῆκε ἀφορμὴ νὰ κακολογήσῃ ὅλες τίς νοικοκυρὲς ποῦ τῆς ἔστειλαν τέτοιες λειτουργίαι: «οὔτε τὸ σκυλλὶ σου νὰ τίς δώσῃς» τελείωσε.

— Σώπα, μὴν κολάζεσαι! εἰπ' ὁ παπᾶς, προσφορὰ εἶναι.

Σώπασαν κατόπι κάμποση ὥρα καὶ ἄρχισαν πάλι καὶ λογόφερναν γιὰ τὰ συμπεριεῖα ποῦ ἀκούονταν γιὰ ὅλα τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ. Καὶ πάλι συλλογίστηκαν καὶ τὴν ἀνψὶά τους. Νόμιζαν πῶς κάθε

ΤΑ ΞΕΝΑ ΕΡΓΑ

(Μιά πολὺ λογικὴ καὶ πολὺ μελετημένη ἐπιστολὴ δημοσιεύει ὁ κ. Παριώτης στὴν προχθεσινὴ «Ἀκρόπολη» (20 τοῦ Μάη) τὴ δημοσιεύουμε γιὰ τὸ τοποθετεῖ ὥραϊα τὸ ζήτημα ποῦ τόσο ἀμελέτητα καὶ δημοσιογραφικὰ καθεμέρα συζητοῦνε οἱ δραγάτες τῆς ἡθικῆς καὶ τῆς τέχνης, ἐδῶ σὲς χαριτωμένες ἐφημερίδες μας).

Ἀγαπητέ μου Πάριθαλ,

Εἶδα νὰ με ἀναφέρεις μαζί με τοὺς εἰδικούς ποῦ παρακολουθοῦνε συστηματικὰ τὴν ξένη θεατρικὴ φιλολογία καὶ εἶναι σὲ θέση νὰ ἐκλέγουν ἔργα κατὰλληλα γιὰ τοὺς ἐλληνικούς θιάσους. Σὰ νὰ με προτείνεις μάλιστα γιὰ τὸ ὑπόμνημα αὐτό. Σὲ εὐχαριστῶ γιὰ τὴν τιμὴ, ἀλλὰ δὲ μοῦ ἀξίζει. Ἐχει σήμερα τὸ ἐλληνικὸ θέατρο νὰ παρουσιάσῃ ἔχῃ ἕνα μονάχα θιασάρχην, ὅχι πέντε μονάχα ἡθοποιούς, ποῦ εἶναι καὶ μορφωμένοι ἐγκυκλοπαιδικὰ, καὶ ξένες γλῶσσες ξέρουν καὶ τὴ θεατρικὴ φιλολογία ὅλου τοῦ κόσμου παίζουνε στὰ δάχτυλα. Εἶναι αὐτοὶ ἀξιώτεροι καὶ ἀρμοδιότεροι καὶ ἀπὸ μένα καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλον ἐρασιτεχνικὸ φίλον τοῦ θεάτρου νὰ διαλέξουν καὶ νὰ προτιμήσουν ὅ, τι ἀπὸ τὰ ξένα ἔργα καὶ ἀξίζει καὶ τοὺς συμφέρει νὰ παίζουν.

Κ' ἐδῶ εἶναι ὅλο τὸ ζήτημα. Ἀξίζει ὅ, τι τοὺς συμφέρει; Καὶ συμφέρει σ' αὐτοὺς ὅ, τι ἀξίζει; Περὶ τὸ νὰ τὸ συζητήσω. Τὴν ἀπάντησιν, τὴ δίνουν τὰ πράγματα.

Τοὺς συμφέρει ὅ, τι τραβᾷ κόσμος καὶ μαζί μ' αὐτὸ ὅ, τι εἶναι εὐκολο καὶ νὰ τὸ μεταφράσῃ ὁ καθένας καὶ νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ καθένας καὶ νὰ τὸ παίξῃ ὁ θιάσος χωρὶς πολλὰ ἔξοδα. Αὐτὰ ὅλα τὰ προτόντα εἶναι συγκεντρωμένα στὰ ἔργα τὰ σόκινα, ποῦ μᾶς στέλνουν κάθε χρόνο οἱ διάφορες γαλλικὲς φέρμες. Τ' ἀπαγορεύει αὐτὰ ἡ ἀστυνομία; Μένουν οἱ θιάσοι δίχως ξένα ἔργα, κοντεῦουν οἱ ἡθοποιοὶ νὰ χάσουν τὸ ψωμί τους.

Τὰ ξένα ἔργα, μιλῶ γιὰ τὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς μᾶς, ὅσα ἔχουν καὶ φιλολογικὴ ἀξία καὶ σκοπὸ ἀνώτερον ἀπὸ τὴν εὐκολὴ καὶ γαργαλιστικὴ τέρψιν, δὲν παίζουνται εὐκολὰ ἀπὸ ἐλληνικὸ θέατρο. Θέλουν πολλὰ ἔξοδα καὶ παίζουνται λιγιστὲς φορὲς. Εἶναι δύσκολα στὴ μετάφρασιν, δύσκολα σὲς δοκιμὲς,

δύσκολα στὸ πιάξιμο, δύσκολα στὰ σκηνικά — καὶ δύσκολος ὁ κόσμος ποῦ θὰ πᾶν νὰ τὰ κοῦσῃ. Ὅλες αὐτὲς οἱ δυσκολίες ἀπαιτοῦν ἔξοδα, καὶ τὰ ἔξοδα δὲ βγίνουν εὐκολὰ, ὁ θιάσος κυττάζει τὴν εὐκολία του, καὶ ὁ κόσμος τὴ διακρίδασή του, — καὶ τὰ σοβαρὰ, τὰ ποιητικὰ, τὰ καλὰ ξένα ἔργα δὲν παίζονται γιὰ τὸν ἴδιον λόγον ποῦ δὲν παίζονται συχνὰ καὶ τὰ καλὰ, τὰ σοβαρὰ, τὰ ποιητικὰ ἐλληνικὰ ἔργα.

Ὅχι πῶς δὲν ὑπάρχουν καλὰ ξένα ἔργα φέτος, ὅπως λένε μερικοὶ. Ἀ: σὺ ἀνοίξῃ ἕνα ὅποιοιδήποτε θιασάρχης τὰ φιλολογικὰ μπαρούλα του, καὶ θὰ τὰ δῇς γεμάτα ἀπὸ πληθὺς μεταφρασμένα καλὰ ἔργα, καὶ ἀριστουργήματα μάλιστα τῆς σημερινῆς ξένης φιλολογίας. Ἀπὸ τὸν Μπριέ ποῦ σημειώνει, ἴσκαμε τὸν Ἴψεν, ἀπὸ τὸ Μαίτερλιγκ ὡς τὸ Δ' Ἀνούντσιο, ἀπὸ τὸ Χάουπμαν ὡς τὸ Γκόρκε. Καὶ νεωτεριστικώτατα τοῦ Μπέρναρντ Σὼ ἀκόμα. Μερικὰ τάχει ἀκριβοπληρωμένα καὶ ὁ ἴδιος ὁ φτωχὸς ὁ θιασάρχης νὰ τοῦ τὰ μεταφράσουν. Δὲν ἀποφασίζει ὁ μῶς νὰ τὰ παίξῃ, γιὰ τὴν ξέρει πῶς δὲ θὰ πιάσῃ οὔτε τὰ ἔξοδά του. Ὅστερ' ἀπὸ δύο τρεῖς βραδυὲς θὰ πέσουν.

Εἶνε ἀλήθεια πῶς μερικὰ ἀπὸ τὰ σόκινα πέφτουν ἀμέσως. Αὐτὰ ὅμως μεταφράζονται μονομερῆς, δοκιμάζονται τὴν ἄλλην μέρα καὶ ἀνεβάζονται στὴ σκηνὴ τὸ πολὺ τὴν τρίτη. Σπανιώτατα ἔχουν ἔξοδα γιὰ τὸ θιάσο. Καὶ σπανιώτατα ἐπίσης κάνουν τὴν ἀγένεια νὰ πέσουν.

Κ' εἵπεται, αὐτὰ παίζουνται τάχα δίχως ἀξίωση γιὰ ῥόλους. Τῆλλα, τὰ σοβαρὰ, πρέπει νὰ εἶναι φτιασμένα μὲ ῥόλους γιὰ τὴν πρωταγωνίστρια ἢ γιὰ τὸν πρωταγωνιστὴ. Καὶ ὅποιος δοκίματε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ παρασκευαστικὰ στενὰ ξέρει τί φοβερὸς σκόπελος εἶναι αὐτὸς ὁ λεγόμενος ῥόλος!

Καὶ, ὅς μὴ φανῇ παραδοξολογία: — Τὰ τελευταῖα χρόνια, «ἐπὶ ἰσοῖς ὁροῖς», ἅμα πρόκειται ὁ ἐλληνικὸς θιάσος νὰ δουλέψῃ γιὰ τὴν δόξιν, ἅμα ξέρῃ ἀπὸ πρὶν ὁ θιασάρχης πῶς δὲν ἔχει νὰ κερδίσῃ πολλὰ, προτιμᾷ ἡθικώτατα καὶ φιλοτιμώτατα, νὰ παίξῃ τὸ καλὸ καὶ τὸ μέτριο ἀκόμη ἐλληνικὸ πρωτότυπο ἔργον, μὲ τὴν ἐλληνικὴν ἰδέαν καὶ τὴν ἐλληνικὴν ψυχολογίαν, παρὰ τὸ ξένο, ἔστω καὶ ἀριστοῦργημα, μὲ τὴν ξενικὴν ψυχολογίαν καὶ τὰ δυσκολώνευτα, δίχως τὴν κατάλληλη προπαιδεῖαν, νοήματα.

Δὲν ὑπάρχει σωτηρία λοιπὸν ἀπὸ τὰ σόκινα; Ἀ-

μέρα μεγαλώνει καὶ τοὺς ἔτρωγε τὸ σκράκι τῆς παντρεῖας τῆς. Τὴν εἶχεν γυρέψῃ κιόλας ἀπὸ ἕνα σπῆτι γιὰ τὸ μισὸ τὸ σπῆτι καὶ τὸ μισὸν τὸν κῆπο, τ' ἀμπέλι χέρσο εἴταν, ποῖός τὸ ἤθελε.

— Μὰ εἶναι μικρὴ ἀκόμα, εἶπε ὁ παπᾶς.

— Μικρὴ, μικρὴ! τί λές! τὸρξ τὴν ἀπὸκοψὴ ἡ μάνα τῆς! ἀπολογούνταν ἡ παπαδιά.

Ὁ παπᾶς ἤθελε νὰ γελάσῃ τὸν ἐκούτο του ὅτι δὲν εἶχε ἔρθῃ ἀκόμα ἡ κηκὴ ἡ ὥρα. Ἡ παπαδιά ὅμως ἔβλεπε πῶς φανερὸ τὴν ἀλήθειαν.

— Δὲν τὴ βλέπεις; εἶπε πάλι ἀναμμένη. Δὲν τὴ βλέπεις πῶς φουσκώνουν με τὴν ὥραν τὰ βυζιά τῆς; ἄντρα θέλει — μοναχὰ θὰ τῆς δώσω ἐγὼ ἄντρα.

— Ἐννοια σου! καὶ θὰ κᾶνω 'γὼ αὐτὰ τὰ στήθια νὰ μὴ φαίνονται καθόλου. Γκερεῖσου ἀπὸ 'δῶ νὰ μὴ σε βλέπω μπροστὰ μου ποῦ μοῦ κάνεις πῶς κλαίς.

Ἡ κακόμοιρη ἡ Ρίνα, σὺν ν' ἀλκρωθῆκε λιγάκι ἡ ψυχὴ τῆς ποῦ σηκώθηκε νὰ φύγῃ νὰ μὴν ἀκούῃ τὰ φερμάκια τους καὶ νὰ μὴ βλέπῃ τὰ θεριά τοῦτα. Προσπαθοῦσε πάντα πρὶν λίγο νὰ βροῖκεται μαζί τους καὶ ὅσο λυπότανε μέσῃ τῆς γιὰ τίς βρισιὰς καὶ γιὰ τὸ κακομεταχειρίσθη ἄλλο τόσο χαίροταν ὅταν τῆς λέγανε νὰ βγῇ ἔξω. Δὲν μπο-

ροῦσε νὰ ὑποφέρῃ εἰς τὴν τὴν ἄγριαν ματιὰς τοῦ παπᾶ καὶ τὰ ξυνημένα μούτρα τῆς παπαδιάς. Γι' αὐτὸ ποτὲ δὲν τίς ἐκύτταε στὸ πρόσωπον. Εἴταν τὸ μῖσος φωλιωμένο σὲς ἀριεὲς τρίχες ποῦ τρύπαγαν τὸ σπανὸ πηγούνι τοῦ παπᾶ καὶ ἡ λύσσα σερόντανε στὰ μαῦρα δόντια τῆς λυκίσσας παπαδιάς.

Καμιά φορὰ ὡστόσο τὴν ἐπικανε καὶ τὴ Ρίνα κανέναν πείσμα ποῦ φοβόταν ὁ παπᾶς καὶ ἡ παπαδιά μαζί, ἀλλ' αὐτὴ δὲν εἶχε συνείδησιν τί ἔκανε τότες, οὐδὲμποροῦσε νὰ καταλάβῃ τὴν ἐντύπωσιν ποῦ ἔκανε στοὺς ἔχτρούς τῆς ἐκείνη τὴ στιγμὴ εἶχε πάντα κάποιον ἀδυναμία ν' ἀντιτέκεται, γιὰ τὴν πολὺχρονη σκλαβιὰ τῆς εἶχε χαλαρώσει κάθε θέλησιν, καὶ ἔτσι ἅμα τῆς περνοῦσε τὸ πείσμα ἔπειτα πάλι στὰ νύχια τους. Κ' ἐκείνο τὸ πρωτὸ ποῦ τὴν εἶδε ὁ ἀγιογράφος, μάλωτε μὲ τὰ παιδιὰ καὶ χτύπητε τὸ μεγαλύτερον ἕνα μπάτσον. Ἡ παπαδιά ἀγρίεψε:

— Ὅξω ἀπ' ἐδῶ, σκύλλα, ποῦ σηκώνεις καὶ χέρι!

— Ἀπὸ τὸ σπῆτι σου θὰ φύγω;

Ἡ παπαδιά στὴν ἀρχὴ τῆχασε, ἀλλὰ κατόπι ἔβριξε μιὰ ματιὰ στὸν παπᾶ καὶ σὰ νὰ πῆρε θάρρος δὲ χάνει κειρὸ καὶ τῆς δίνει δύο ἀνάποδες ποῦ

φου το ελληνικό θέατρο είναι: έρωστο, και η άρρώστια του προέρχεται από τάξενικά σάπια προϊόντα, τα φτηνά και εύκολα στην πούληση, ως μπή και γι' αυτά τελωνειακός ερχομός, όπως για το αμερικάνικο λίπος. Ο νόμος για την προστασία των θεατρικών έργων ως απλώση και σ' αυτά την προστασία του και μαζί ως τα φορολογήση. Από κάθε παράσταση έργου που δεν έχει γίνει ακόμα publicum dominium στον τόπο της παραγωγής του ως παίρνει το Κράτος 20 τοίς εκατόν από την ακαθάριστη εισπραξη. Τα δέκα να κρατήσει αυτό και τα δέκα να τα παραδίνει για συγγραφικά πνεύματα στον αρμόδιο πρόξενο της ξένης χώρας. Υποθέτω πως μόνον έτσι θα μεταφράζουν οι θίασοι, τι μόνον αξίζει και υπεραξίζει από τα σημερινά, έστω και σόκιν, και από τα παλαιότερα, τι έχει σεβαστή ο χρόνος, ο πράγματι αληθινός και άλαθευτος κριτικός. Τη λογοκρισία τότε θα την κάνουν μόνοι τους οι θίασοι — τα ταμεία τους δηλαδή.

Με πολλήν αγάπη και για σένα και για το θέατρο.

19[5] 1910

Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ ΓΡΑΦΕΣ ΤΟΥ ΒΗΛΑΡΑ

Προς τον Κτρ Γιαννίση Γενοβέτη από Αθήνα τις 4 Μαρτίου 1825 εις Γιάννινα.

Αφέντη!

Σε μια συναναστροφή, όπου ήταν πολλά αξιολόγα υποκείμενα, κι' όπου έπεσε λόγος για το βιβλιαρέπουλό μου, όπου όνόμασα Ρωμική γλώσσα, πως εγώ τάχατες όχι άστοπραίρετα ή σωστά πληροφορημένος, μόνο παρακινημένος από δολερές συμβουλές άλλων, εγγέλσθηκα σε μια ύπθεση, όπου έφτανε ή προκοπή μου να με την αποδείξη για σφαλερή και να μ' αποκόψη. Η μοναχή φίλια και συμπάθεια προς έμένα ήμπερσαν να δώκουν μια τέτια γνώμη. Σε τούτο είμαι πάρα βέβαιος, μήτε γέ-

η Ρίνα βρέθηκε έξω. Στάθηκε στη γωνιά κλαίοντας κι' ερχόνταν από πίσω της κατακλυσμός φωνές και κλάρες.

Γ

Ο Γληγόρης κοντοστάθηκε λιγάκι και κύταξε το κορίτσι εξεταστικά. Είδη τη λύπη και τη συμφορά που χυόταν άπανω στο στρόγγυλό κορμί και σπάραζαν τα θρεμμένα μελη κάτω από τα σφιχτά ρούχα που είχανε πιά μικρύνει θβαλτα ένα χρόνο τώρα από πάλω της. Μια άντριχίλα σύρθηκε άξαφνα άπάνω στο δέρμα του και σταμάτησε στην καρδιά του υπό χωρίς να το ήλγη σφίχτηκε παράξενα. Ντράπηκε και πήγε μέσα μ' ένα αλλόκοτο αίσθημα. Όσοσο ντίθηκε σε λίγο και βγήκε να βρή τους επιτρόπους για να συμφωνήσει τις εικόνες. Γύρισε το γιματόπουλο με δύο παλιές εικόνες παραμάσκαλα. Ότι έμπαινε μέσα, να σου κι' η Ρίνα που γυρνάσε από τη βρύση με το βουτσάκι. Την έκύταξε καλά και μπόρεσε τώρα να ιδή όλα τα συσσύμια της μερφής και τα δέματα του κορμιού της. Τράβηξε στο δωμάτιό του κι από κει πίσω από την κλειδαρότρυπα παρακολουθούσε τα τρανταχτά κινήματα της κόρης που ξεζαλωνότανε στο πεζούλι. Κατόπι άρχισε τη δουλειά του. Έφκειασε τα χρώματα κι' έβαλε την πρώτη πινελιά. Άλλά δεν μπορούσε να στρωθί για καλά. Έπήγε στο παραθύρι και κατάλαβε πως ανήσυχη ή ματιά του τη ζητούσε. Είταν ή πρώτη φορά που ο έαυτός του φανεωνόταν έτσι στο φώς και του φάνηκε πολύ περίεργο αυτό. Δεν πολυσκοτίστηκε όμως να καθίση να ξεδιαλύνη τέτοιες ιστορίες και ρίχτηκε πάλι στη δουλειά. Άθελά του κάπου-κάπου τινάζταν έπάνω κι αυτιάζότανε τα μεστά πατήματα της Ρίνας και

νεται να το στοχαστώ άλλιώς από έτσι.

Μολοντούτο πρέπει ν' αποδοθί στον καθένα το δικιο και να μη καταδικάζεται άκριτα ο ένας σάν ολιγόγνωνμος, μήτε να κατακρίνεται σά δολερός και πλάνος ο άλλος. Μια όρθή κρίση και δίκια απόφαση δέ μου φαίνεται άτοπη σε τάφτη την ύπόθεση και για των δυσών την υπόληψη. Δέ μου συχωράει ή συνείδησή μου ν' αφήσω ένα λάθο, όπου ζημιώνει την υπόληψη του άλλου και βλάθει έμένα τον ίδιο στην αγάπη των φίλων.

Σάν άνθρωπος είμαι και φιλότιμος, μόνο δεν είμαι και φαντασμένος: άφορμής όπου δεν είμαι άμαθής. Η φιλοτιμία μοναχή δέ μπορεί να με φέρη σε άλλο από πράματα έβλαβα για την υπόληψή μου. Άς υποθέσω πως από φιλοτιμία μου ξεπλανέμένος δεν έδικήθηκα το δόλο σκεπασμένον με την άρεχτική χαψιά τηύ όνόματος, όπου ή ψέφτικη φίλια μ' ώδειχνε στο άγγίστρι της για να με σύρη στο σκοπό της. Με τούτο τί γίνηκε; Σε πιά βλάφηκε ο γελασμένος ή πιά διαφώρεψε ο γελαστής;

Έγώ δέ γλέπω κάμμιά ζημία, κανένα κέρδος, έπιυθε να τηράζω. Βολέτο να είπουν καμπόσοι, όπου έχουν άνοιχτότερα μάτια κατά τη γνώμη τους, πως γλέπουν άκεφαλιά από το ένα μέρος και μικροπρέπεια από το άλλο. Άνίσως και το πράμα ήταν καθώς το υποθέτουν, είχαν όλο το δικιο να το είπουν: τ' όνοτισμο είναι όπου ή ύπόθεσή τους είναι θεμελιωμένη άπάνω σε λάθο.

Η Ρωμική γλώσσα είναι άγνό γίννημα φιλόγεννης τρέλλας μου κι' όχι παρακινήσεως άλλου. Τούτο δέ με πειράζει σε τίποτε, όπου να μη το ξεφωνήσω όμπροστά σ' έπιον θελήση να μάθη την αλήθεια. Έδω άποκρένουνται όλοι πως σάν τ' όμολογώ άτός μου, συμφωνούν κι' άφτοι να μου άφήκουν όλη την τρέλλα όπου μαρτύρησα για δική μου, δίχως νάχη κι' άλλος μοιράδι: τους το γνωρίζω για χάρι να μ' άφήκουν την τρέλλα μου και να κρατάν τη φρονιμάδα τους. Μόνο τους κακοφαίνεται πάλι, όπου με παντύχαιναν σε άράδα κάτι πρακοπής, και τώρα βάζονται να με ξεγράφουν.

την παιδικία σ' όλη της. Έτσι χωρίς να το καταλαβαίνη μια καινούρια έγνικ έπ'ερε τόπο μέσα στην ήρεμη ψυχή του και χρωμάτιζε τη ζωή του με πρωτόφαντη άνηλιά. Άργότερα σά να ξεχάστηκε λιγάκι με τη δουλειά κι' έβλεπε μονάχα τα χρώματα και τις σκιές που έβγαίνουν κάτω από τα χέρια του και τα φωτισμένα πρόσωπα άνάμεσα από τις άριές άριές πινελιές. Έτσι πέρασε ή μέρα και πλάγιασε λογιάζοντας την άμοιρη κόρη που άδικοτραβούσε.

Την άλλη μέρα την έπιασε τόση περιέργεια και τέτοια ανησυχία που είχε αφήσει μισανιχητή την πόρτα κι' είχε σταθί σε μέρος να μπορή να ιδή ποιάς περνάει στην κρεβάτα. Ένα ξελόγιασμα και μια άνυπομονησία του έσφιγγε την καρδιά και δεν μπορούσε να εργαστή έλεύθερα. Όσοσο το άπόγισμα δεν τραβήχτηκε από το παραθύρι άγναντεύοντας τον κήπο. Η Ρίνα είχε άνεση στη τζιτζιφιά κι' έφτανε τζιτζιφιά. Έπήγαινε με μια σβελτάδα ψηλά σ' όλα τα ξεκλαρα. Ο Γληγόρης τρέμοντας κύταζε πως λυγούσαν τα κλαριά κάτω από το βαρί κορμί της κι' έλεγε πως τώρα θα πέση. Κατόπι όμως έκείνη, άφου γέμισε τις τσέπες και τους κόρφους της, στάθηκε σε μια σταύρωση λιγάκι και κατέθηκε γλήγορα-γλήγορα μ' ένα πήδημα βροντερό στο χώμα.

Δεν περιούσε στιγμή την ήμέρα να μη παραμονεύη από το παραθύρι, από τις χαραμάδες, από την κρεβάτα, ψάχνοντας κάθε ευκαιρία να θιαμάξη μονάχος κι' ανήξερά της τη θλιβερή μορφή που σέπαζε πάντα τη φυσική ξεγνοιασιά και την άπληρη άθωότητά της.

(Στάλλο φύλλο τελώνει)

ΜΗΤΣΗΣ ΚΑΛΑΜΑΣ

Πώς να μη τους είμαι υπόχρεος για τόση τους καλώςύνη! Άς μου δώκουν την άδεια τους παρακαλώ, να είπω δυό λόγια άπάνω σε τάφτη μου την τρέλλα κι' απ' ές κάμουν την κρίση κατόπι κατά την όρεξή τους.

Άφορμής όπου γράφω προς άνθρωπο με ιδέες περίσιο μου φαίνεται να παραστήσω παλίλλογα δικαιολογήματα προς διαφένεψη άφτινης μου της τρέλλας και σημαδέβω τα κυριώτερα, όπου είναι:

Α'. πως ή γλώσσα χρησιμεύει για να γροικάει ένας του άλλου τις ιδέες, Β'. πως ή γλώσσα όσο είναι κοινότερη είναι κι' όφελιμώτερη. Γ'. πως ή γλώσσα όσον γράρεται καθώς προφέρεται είναι κοινότερη κι' όφελιμώτερη. Άφτίς τές τρεις πρότασες δεν είναι χρεία να τις άποδείξω, άφορμής όπου φέρουν με λόγου τους την άπόδειξη. Άς τις άναιρέσουν μολοντούτο κι' εγώ πρώτος άπαρκατώ την τρέλλα μου, ξεμολογιούμαι το λάθο μου και δέχομαι τον καϊόνα όπου μου τυχαίνει. Μόνο να τις άναιρέσουν με λόγο, να μου άποδείξουν που με πλανάει ή νους μου, κι' είμ' έτοιμος να διορθώσω το σφάλμα μου.

Σά γκρεμίσουν άφτά τα τρία, όπου είναι το θεμέλιο, όλο το χτίριο πέφτει άπατό του. Τι χρεία να ιδρώνει άλλος θέλοντας να ξεριζώσει ένα δέντρο, να κλαδέβει τα κλωνάρια δίχως να πιτυχαίνει το σκοπό του; Άς τέ χτυπήση με δύναμη στη ρίζα, και σάν κοπή άρτή, το δέντρο δέ μπορεί να σταθί όρθό. Μόνο ή δυσκολία να το ρίξουν κατά γής τους βιάζει να πριονίζουν από κάνα κλωνάρι-πουλο με τα μαχαιρόπουλά τους και να το δείχνουν για θρίαμβο, πως τάχα έξεριζώσαν όλο το δέντρο. Για όλόβολο έχρειάζονταν τσεκούρι και πλάτες, όπου δεν είναι τρόπος να βρεθούν για να το κόψουν: είναι ή φύση του τέτια, όπου να μη κόφεται. Ο καιρός, όπου είναι καλός κριτής πράμάτων, θέλει κάμη την κρίση προς βοήθειά μου, μόνον όπου θά την κάμη άργά.

Τελοςπάντων δεν είμαι εγώ ο μονάχος, όπου πρωτοστοχάστηκε να γράψω ρωμική και να ώρελήσω το γένος φωτίζοντας το στο αληθινό του συμφέρο. Η αλήθεια δέ μπορεί ποτέ να κρυφτή. Ο πρώτος απ' όλους όπου έγραψε ρωμική είναι ο Μησοδόκας, μόνον όπου έμεταχειρίστηκε όχι τον κοινόν τρόπο της όμιλίας: ο γνωρισμένος απ' όλους για τα συγγράματά του Γρηγόριος ο Κωσταντής: ο γιατροφιλόσοφος Γιώργης ο Καλαράς, όπου όμπρήτερ' άποτ' έμένα ήθέλησε να τυπώση μια άπλη γραμματική με την όρθογραφία της γλώσσας μας κι' οι φιλέλληνες Βλάχοι της Λιθόρρας το μπόδι: σαν από φόβο τους μη χυθή ή Έλληνική και δέ μπόρεσουν άφτοι ύπερότερα να κρίνουν τα Βλάχικά τους. Τελοςπάντων όλοι έκείνοι, όπου φωνάζουν στα συγγράμματά τους άρτή την αλήθεια και δέ θέλουν να την άκολουθήσουν.

Μά εγώ το είπα και τόκαμα, τί άλλα παράξενο έκαμα, παρά να δείξω έμπράχτως τον έφκολώτερο, τον ίσιώτερο, τον αληθινώτερο δρόμο απ' όσους χάλεψουν; Μόνο άκούω πανταράδα την τρομερή άχολογή, όπου γίνεται από τές κουρούνες του Αίσωπου, όπου σάν τους πάκουν τα όλίγα φτερά όπου τις στολίζουν, θέλ' άπομείνουν γδυμένες, τσοπαίνω, τζοπανο-τζοπενο.

Γυρίζω προς την έθγενειά σου, Άφέντη, λέοντάς σου, πως ο φρόνιμος άγωνίζεται όσο μπορεί να μνήσκει άδιάφορος στα λόγια των άλλων, για να ζή έφτυχισμένος. Μόνο δέ μπορεί να γένη και με την όλότη άπαθής, άφορμής όπου σάν άνθρωπος είναι αίσταντικός και φιλότιμος. Η αίστησή μου λοιπόν κι' ή φιλοτιμία μου μ' άνάγκασαν να σε βλ-